

ІНОКЕНТІЙ ГІЗЕЛЬ
ТВІР ПРО ВСЮ ФІЛОСОФІЮ
(OPUS TOTIUS PHILOSOPHIAE)

// [628v]¹

Quaestio de variis divisionibus entis

Sectio de essentia et existentia

⁽¹⁾Duae principales super hac re discrepantes sunt sententiae. ⁽²⁾Prima est thomistarum ponentium distinctionem realem inter essentiam et existentiam. ⁽³⁾Secunda est scotistarum, qui contenti sunt sua distinctione formali et ex natura rei.

⁽⁴⁾Pro prima sententia hae adferri solent rationes.

⁽⁵⁾**Prima est:** Omne accidens realiter distinguitur ab eo, cuius est accidens; ⁽⁶⁾sed consentiunt fere omnes, quod existentia sit accidens essentiae; ⁽⁷⁾ergo distinguitur ad essentia realiter.

⁽⁸⁾**Secunda:** Propositio contingens habet praedicatum realiter distinctum a subjecto; ⁽⁹⁾sed propositio, in qua praedicatur existentia de re essentialiter sumpta, est contingens, v.g. rosa existit; ⁽¹⁰⁾ergo existentia realiter distinguitur a re essentialiter sumpta.

⁽¹¹⁾**Tertia:** Quod est indifferens ab aliqua duo, non est idem realiter cum aliquo illorum, nec dicitur ad convertentiam cum aliquo illorum; ⁽¹²⁾sed essentia est indifferens ad existere et non existere; ⁽¹³⁾ergo non est idem realiter, ⁽¹⁴⁾neque dicitur ad convertentiam cum ipso existere,

// [628 зв.]

Питання про різноманітні поділи сущого

Розділ про сутність й існування

⁽¹⁾Стосовно цього питання є дві основні позиції, не згодні одна з одною. ⁽²⁾Перша – [позиція] томістів, що висувають реальне розрізнення між сутністю й існуванням. ⁽³⁾Друга – скотистів, котрим досить їхнього формального розрізнення з природи речі.

⁽⁴⁾Стосовно першої позиції зазвичай висувають такі докази.

⁽⁵⁾**Перший:** Кожен акцидент реально різниться від того, акцидентом чого він є; ⁽⁶⁾але майже всі погоджуються, що існування є акцидентом сутності; ⁽⁷⁾отже, [існування] різниться від сутності реально.

⁽⁸⁾**Другий:** Конtingентне судження має предикат, що реально різниться від суб'єкта; ⁽⁹⁾а судження, в якому існування предикується до речі, узятій сутнісно, є конtingентним, наприклад, троянда існує; ⁽¹⁰⁾отже, існування реально різниться від речі, взятій сутнісно.

⁽¹¹⁾**Третій:** Що є індиферентним до якихось двох, не є реально однаковим із жодним з них, і не висловлюється взаємозамінно щодо жодного з них; ⁽¹²⁾а сутність є індиферентною щодо існування чи неіснування; ⁽¹³⁾отже, [сутність] не є реально тотожною [з ними], ⁽¹⁴⁾так само як і не висловлю-

© М. Симчич, переклад, 2013

¹ У тексті цифра в квадратних дужках після двох скісних (//) передає фоліацію (номер аркуша) рукопису.

⁽¹⁵⁾et per consequens non est idem realiter cum existentia.

⁽¹⁶⁾**Quarta:** Illa distinguuntur realiter, ⁽¹⁷⁾quae sic se habent, ⁽¹⁸⁾ut actio agentis per se terminetur ad unum illorum, non vero ad aliud; ⁽¹⁹⁾sed actio agentis per se terminatur ad existentiam, non autem ad essentiam, ⁽²⁰⁾homo nam generans non facit hominem esse hominem, ⁽²¹⁾sed facit hominem // [629] existere.

⁽²²⁾**Quinta:** Omne perficiens supponit suum perfectibile; ⁽²³⁾sed existentia est perficiens essentiae ⁽²⁴⁾et perfectio distinguitur realiter a suo perfectibili; ⁽²⁵⁾ergo existentia distinguitur realiter ab essentia.

⁽²⁶⁾**Sexta:** Persona distinguitur realiter ab essentia actuali; ⁽²⁷⁾ergo a fortiori existentia distinguitur ab essentia. ⁽²⁸⁾**Probat sequella:** Quando prius distinguitur realiter ab alio, ⁽²⁹⁾posterius a fortiori distinguitur, ⁽³⁰⁾sed existentia est posterior persona, ⁽³¹⁾quia producitur res individua et subsistens, quae existit.

⁽³²⁾Pro sententia vero scotistarum militant rationes istae.

⁽³³⁾**Prima est:** Quae distinguuntur realiter separata possunt remanere; ⁽³⁴⁾sed essentia et existentia non possunt separata remanere, ⁽³⁵⁾nam si Deus ponat meam existentiam hic ⁽³⁶⁾et meam essentiam alibi, ⁽³⁷⁾quaero an sim alibi vel non, ⁽³⁸⁾item an sim hic vel non. ⁽³⁹⁾Cogetur adversarius respondere, ⁽⁴⁰⁾quod sim et hic et alibi. ⁽⁴¹⁾Hoc tamen implicat, ⁽⁴²⁾nam non sum, ubi non existo, ⁽⁴³⁾non existo alibi, ergo non sum alibi. ⁽⁴⁴⁾Item nec ero hic, ⁽⁴⁵⁾nam non sum, ubi non habeo naturam et essentiam, ⁽⁴⁶⁾at eam non habeo hic, ergo non sum hic, ⁽⁴⁷⁾ergo apta est implicata.

⁽⁴⁸⁾**Secunda:** Si res qualibet existit per existentiam a re ipsa realiter distinctam, ⁽⁴⁹⁾quaero vel existentia est aliqua res, vel nihil. ⁽⁵⁰⁾Non nihil, ergo res aliqua debet existere per aliquam existentiam, ⁽⁵¹⁾sicque in in infinitum; ⁽⁵²⁾quod si dicas ⁽⁵³⁾existere se ipsâ, quare ergo non dicitur, ⁽⁵⁴⁾quod res qualibet existat se ipsa aequae bene, ⁽⁵⁵⁾atque dicitur, quod res, quae est existentia, existat se ipsa.

⁽⁵⁶⁾**Alia ratio:** Si distinguatur realiter existentia, ⁽⁵⁷⁾aut erit substantia aut accidens: ⁽⁵⁸⁾non accidens, ⁽⁵⁹⁾cum nam existentia sit actu actus rei, ⁽⁶⁰⁾accidens esse[t] actualitas substantiae, ⁽⁶¹⁾quod repugnat; ⁽⁶²⁾neque est substantia distincta, ⁽⁶³⁾alioqui // [629v] essent tres substantiae in quovis composito: ⁽⁶⁴⁾materia,

ється взаємозамінно щодо самого існування, ⁽¹⁵⁾; внаслідок цього, не є реально тотожною з існуванням.

⁽¹⁶⁾**Четвертий:** Реально розрізнено ті [речі], ⁽¹⁷⁾які співвіднесені так, ⁽¹⁸⁾що дія дієвця сама по собі спрямована на одного з них, а не на іншого; ⁽¹⁹⁾а дія дієвця сама по собі спрямована на існування, а не на сутність, ⁽²⁰⁾адже людина, що народжує, не робить, щоб [народжена] людина була людиною, ⁽²¹⁾а робить, аби [та] людина // [629] існувала.

⁽²²⁾**П'ятий:** Кожне, що вдосконалює, припускає вдосконалюване; ⁽²³⁾а існування, стосовно сутності, є тим, що вдосконалює, ⁽²⁴⁾і вдосконалення різняться реально від вдосконалюваного; ⁽²⁵⁾отже, існування різняться реально від сутності.

⁽²⁶⁾**Шостий:** Особа різниться реально від актуальної сутності; ⁽²⁷⁾отже, тим більше існування різняться від сутності. ⁽²⁸⁾**Доведення висновку:** Коли перше реально різниться від чогось, ⁽²⁹⁾наступне різниться тим більше; ⁽³⁰⁾а існування є наступним стосовно особи, ⁽³¹⁾оскільки продукує індивідуальну й субсистентну річ, що існує.

⁽³²⁾На позицію ж скотистів працюють такі докази.

⁽³³⁾**Перший:** Ті, що різняться [між собою] реально, можуть окремо існувати; ⁽³⁴⁾а сутність й існування окремо існувати не можуть, ⁽³⁵⁾адже якби Бог зробив так, щоб моє існування було тут, ⁽³⁶⁾а моя сутність десь-інде, ⁽³⁷⁾запитую: я був би там чи ні, ⁽³⁸⁾так само: я був би тут чи ні? ⁽³⁹⁾Опонент відповідає, ⁽⁴⁰⁾що був би тут і там. ⁽⁴¹⁾Однак це суперечливо, ⁽⁴²⁾адже я не є там, де не існую, ⁽⁴³⁾не існую там десь, отже, не є там десь. ⁽⁴⁴⁾Так само не був би тут, ⁽⁴⁵⁾адже не є там, де не маю природу і сутність, ⁽⁴⁶⁾а її не маю тут, отже, не є тут, ⁽⁴⁷⁾отже, маємо суперечність.

⁽⁴⁸⁾**Другий:** Якщо якась річ існує існуванням, відділеним від самої речі, ⁽⁴⁹⁾то запитую, чи існування є якоюсь річчю чи нічим. ⁽⁵⁰⁾Не [може бути] нічим, отже якась річ мусить існувати через певне існування, ⁽⁵¹⁾і так до безконечності; ⁽⁵²⁾якщо б ти казав, що існує саме по собі, ⁽⁵³⁾отже, чому ж тоді не говорять, ⁽⁵⁴⁾що якась річ існує однаково добре сама по собі, ⁽⁵⁵⁾а також, що річ, яка є існуванням, існує сама по собі.

⁽⁵⁶⁾**Інший доказ:** Якщо існування реально різняться [від сутності], ⁽⁵⁷⁾то або є субстанцією, або акцидентом: ⁽⁵⁸⁾не є акцидентом, ⁽⁵⁹⁾бо коли існування є актуально актом речі, ⁽⁶⁰⁾акцидент був би актуальністю субстанції, ⁽⁶¹⁾що є суперечністю; ⁽⁶²⁾не є також окремою субстанцією, ⁽⁶³⁾інакше // [629 зв.] би було у будь-якому композиті три

forma et existentia; ⁽⁶⁵⁾ergo dicendum est existentiam non distingui realiter ab illis, ⁽⁶⁶⁾sed tantum formaliter.

⁽⁶⁷⁾**Quarta ratio:** Effectus formalis non differt realiter a causa formali; ⁽⁶⁸⁾sed existentia est effectus formalis essentiae; ⁽⁶⁹⁾ergo [non] distinguitur realiter ab ea, sed tantum formaliter, ⁽⁷⁰⁾quia causa formalis non est effectus formalis, ⁽⁷¹⁾nec effectus formalis est causa formalis, ⁽⁷²⁾ergo distinguuntur formaliter.

⁽⁷³⁾**Quinta:** Quae non possunt separari secundum esse, ⁽⁷⁴⁾non possunt separari realiter; ⁽⁷⁵⁾sed essentia et existentia non possunt separari secundum esse; ergo... ⁽⁷⁶⁾Major patet, minor probatur: ⁽⁷⁷⁾implicat, quod essentia sit actualiter et tamen existentia non sit.

⁽⁷⁸⁾His itaque praemissis sententiis **deciditur controversia** ⁽⁷⁹⁾existentiam ab essentia ⁽⁸⁰⁾non realiter, sed ex natura rei distingui.

⁽⁸¹⁾Conclusio manet probata a Scoto. ⁽⁸²⁾Et **probatur amplius pars prima:** ⁽⁸³⁾Quia nulla est ratio admittendi tantam distinctionem, ⁽⁸⁴⁾cum per minorem aequae facile explicatur omnia, ⁽⁸⁵⁾in quibus essentia et existentia inter se discrepant, ⁽⁸⁶⁾praesertim cum repugnet unam separari ab alia.

⁽⁸⁷⁾**Secunda quoque pars probatur,** ⁽⁸⁸⁾cum nam realiter inter se non differant, ⁽⁸⁹⁾necesse est, ut modo quodammodo distinguantur, ⁽⁹⁰⁾quod non alius esse possunt, quam ex natura rei. ⁽⁹¹⁾Adde, quod si existentia in rebus creatis ulatenus differret ab essentia, ⁽⁹²⁾non esset proprium solius Divinae essentiae esse suam existentiam, ⁽⁹³⁾id ipsum non vere dici potest de quacunque creata essentia.

⁽⁹⁴⁾Restat ergo ut respondeatur thomistarum rationibus et ⁽⁹⁵⁾**ad primam respondetur,** ⁽⁹⁶⁾quod existentia sit quid accidens respectu essentiae, ⁽⁹⁷⁾sed // **[630]** logicum non vero physicum, ⁽⁹⁸⁾est sic non distinguitur realiter ab essentia.

⁽⁹⁹⁾**Ad secundam transeat major et minor:** ⁽¹⁰⁰⁾conceditur de existentia, ⁽¹⁰¹⁾quae *praedicatur de re essentialiter* in sua potentialitate *sumpta*, ⁽¹⁰²⁾negatur vero *de re essentialiter* actualiter considerata. ⁽¹⁰³⁾V.g. dum datur rosa est existens, ⁽¹⁰⁴⁾sensus est: natura seu essentia rosae, ⁽¹⁰⁵⁾quae erat ab aeterno in potentia objectiva, ⁽¹⁰⁶⁾nunc est extra eam et est existens, ⁽¹⁰⁷⁾quod autem sit existens, ⁽¹⁰⁸⁾hoc habet a suo producente, ⁽¹⁰⁹⁾non quidem

субстанції: ⁽⁶⁴⁾матерія, форма й існування, ⁽⁶⁵⁾отже, слід сказати, що існування не різниться реально від них, ⁽⁶⁶⁾а лише формально.

⁽⁶⁷⁾**Четвертий доказ:** Формальний наслідок не відрізняється реально від формальної причини; ⁽⁶⁸⁾а існування є формальним наслідком сутності; ⁽⁶⁹⁾отже, він [не] різниться від неї реально, а лише формально, ⁽⁷⁰⁾оскільки формальна причина не є формальним наслідком, ⁽⁷¹⁾і формальний наслідок не є формальною причиною, ⁽⁷²⁾отже, вони різняться формально.

⁽⁷³⁾**П'ятий:** Ті, що не можуть відокремлюватися відповідно до буття, ⁽⁷⁴⁾не можуть відокремлюватися реально, ⁽⁷⁵⁾а сутність й існування не можуть відокремлюватися відповідно до буття; отже... ⁽⁷⁶⁾Більший [засновок] очевидний, менший доводиться: ⁽⁷⁷⁾якби сутність була актуально, існування ж – не було б, [це постало б як] суперечність.

⁽⁷⁸⁾**Суперечка** цих згаданих вище позицій **розв'язується** таким чином: ⁽⁷⁹⁾Існування від сутності ⁽⁸⁰⁾різниться не реально, а з природи речі.

⁽⁸¹⁾Висновок вже доведений Скотом. ⁽⁸²⁾І **ширше доводиться перша частина:** ⁽⁸³⁾Нема підстав приймати таке розрізнення, ⁽⁸⁴⁾коли може бути однаково добре пояснено за допомогою меншого все те, ⁽⁸⁵⁾в чому сутність й існування між собою є відмінними, ⁽⁸⁶⁾насамперед, коли неможливо відділити одне від іншого.

⁽⁸⁷⁾**Доводиться також друга частина [висновку]:** ⁽⁸⁸⁾Оскільки [існування і сутність] між собою не відрізняються реально, ⁽⁸⁹⁾необхідно, щоб [вони] різнилися лише певним чином, ⁽⁹⁰⁾а це не може бути інакше, як з природи речі. ⁽⁹¹⁾Додай, що якби існування у сотворених речах жодним чином не було відмінним від сутності, ⁽⁹²⁾то не було би властивістю лише Бога те, що сутність є Його існуванням, ⁽⁹³⁾а цього насправді не можна сказати про будь-яку сотворену сутність.

⁽⁹⁴⁾Отже, залишається відповісти на докази томістів, і ⁽⁹⁵⁾**на перший доказ відповідаю,** ⁽⁹⁶⁾що існування є якимсь акцидентом стосовно сутності, ⁽⁹⁷⁾але // **[630]** логічним, а не фізичним, ⁽⁹⁸⁾і тому не різниться реально від сутності.

⁽⁹⁹⁾**Стосовно другого [доказу], змінюю менший і більший [засновки]:** ⁽¹⁰⁰⁾погоджуюсь щодо існування, ⁽¹⁰¹⁾яке *сутнісно предикується до речі, узятій* в її можливості, ⁽¹⁰²⁾заперечую ж [що воно] *сутнісно* [предикується] *до речі*, яка розглядається актуально. ⁽¹⁰³⁾Наприклад, коли є троянда, що існує, ⁽¹⁰⁴⁾сєнс полягає в тому, що природа або сутність троянди, ⁽¹⁰⁵⁾яка була від вічності в об'єктивній потенції, ⁽¹⁰⁶⁾тепер є поза нею й є такою, що існує, ⁽¹⁰⁷⁾але ж те, що існує, ⁽¹⁰⁸⁾має це

necessario, sed contingenter, ⁽¹¹⁰⁾quia res possibilis non necessario acquirit actum, ⁽¹¹¹⁾sed contingenter tantum.

⁽¹¹²⁾**Ad tertiam** conceditur major et negatur minor de essentia actuali, ⁽¹¹³⁾dum nam est actu extra causas, ⁽¹¹⁴⁾jam non est amplius indifferens ad nonessendum, ⁽¹¹⁵⁾sed ut sit, ⁽¹¹⁶⁾neesse est ipsam existe, ⁽¹¹⁷⁾sicut, dum sedeo, ⁽¹¹⁸⁾non sum indifferens ad sedendum, ⁽¹¹⁹⁾sed tunc neesse est me sedere.

⁽¹²⁰⁾**Ad quartum** conceditur major et prima pars minoris, ⁽¹²¹⁾altera pars minoris negatur, ⁽¹²²⁾scilicet quod non exterminatur ad essentiam creationis, ⁽¹²³⁾terminatur nam ad ipsammet essentiam actualem sive existentem. ⁽¹²⁴⁾Unde idem est dicere, quod terminatur ad existentiam et quod terminetur ad essentiam actualem ⁽¹²⁵⁾et dum suditur: ⁽¹²⁶⁾*generans non facit hominem* – conceditur, ⁽¹²⁷⁾non facit hominem secundum praedicata essentialia, ⁽¹²⁸⁾facit nam hominem secundum essentiam actualem, ⁽¹²⁹⁾hoc est existentem.

⁽¹³⁰⁾**Ad quintam**, quod existentia perficit essentiam, ⁽¹³¹⁾ut in potentia objectiva considerata, ⁽¹³²⁾quia eam tradit a potentialitate ad actualitatem, ⁽¹³³⁾non tamen, proprie loquendo, existentia dicitur profectio essentiae actualis.

⁽¹³⁴⁾**Ad sextam** negatur personam priorem esse existentiam, ⁽¹³⁵⁾tenendum nam firmiter est, ⁽¹³⁶⁾quod essentia actualis seu existens supposito sit prior. // **[630v]**

Sectio de individuatione

⁽¹⁾Individuatio significat individuationem in multa inferiora ⁽²⁾simulque ex consequenti divisionem a qualibet re singuli. ⁽³⁾Quaeritur autem, ⁽⁴⁾quod nam sit principium ejusmodi individuationis, ⁽⁵⁾v.g. habet hic homo, ⁽⁶⁾puta Joannes, ⁽⁷⁾quod sit hic homo et non alii quivis. ⁽⁸⁾Ubi advertendum, ⁽⁹⁾cum principium possit esse duplex: ⁽¹⁰⁾aliud externum, nempe efficiens et finis, ⁽¹¹⁾aliud vero internum seu formale. ⁽¹²⁾Cum igitur hoc loco querunt metaphysici, ⁽¹³⁾quod nam sit principium individuationis, ⁽¹⁴⁾id maxime intelligunt de principio formali, ⁽¹⁵⁾a quo res una quaeque habet, ⁽¹⁶⁾quod sit haec non illa aut alia.

⁽¹⁷⁾Varie inter se dissentiunt super ea re philosophi, ⁽¹⁸⁾dum alii contendunt principium

[існування] від свого продуцента, ⁽¹⁰⁹⁾втім, не необхідно, а контингентно, ⁽¹¹⁰⁾адже можлива річ одержує актуальність не необхідно, ⁽¹¹¹⁾а лише контингентно.

⁽¹¹²⁾**Стосовно третього [доказу]**, приймаю більший [засновок] і заперечую менший про актуальну сутність, ⁽¹¹³⁾бо коли вона є актуально поза причинами, ⁽¹¹⁴⁾то вже не є більше індиферентною стосовно небуття, ⁽¹¹⁵⁾натомість коли [щось] є, ⁽¹¹⁶⁾то необхідно йому існувати, ⁽¹¹⁷⁾так, коли я сиджу, ⁽¹¹⁸⁾то не є індиферентним щодо сидіння, ⁽¹¹⁹⁾але сидіти є тоді для мене необхідним.

⁽¹²⁰⁾**Стосовно четвертого**, приймаю більший [засновок] і першу частину меншого, ⁽¹²¹⁾а другу частину меншого [засновку] заперечую, ⁽¹²²⁾тобто, що не зводиться до сутності творіння, ⁽¹²³⁾адже зводиться до самої актуальної чи існуючої сутності. ⁽¹²⁴⁾Таким чином, те саме є казати, що зводиться до існування і що зводиться до актуальної сутності ⁽¹²⁵⁾; коли додається: ⁽¹²⁶⁾*той, що народжує, не творить людини* – погоджуюсь, ⁽¹²⁷⁾не творить людини відповідно до суттєвих предикатів, ⁽¹²⁸⁾творить же людину відповідно до актуальної сутності, ⁽¹²⁹⁾тобто існування.

⁽¹³⁰⁾**Стосовно п'ятого**, що існування вдосконалює сутність, ⁽¹³¹⁾розглянуту в об'єктивній можливості, ⁽¹³²⁾оскільки її веде з можливості до дійсності, ⁽¹³³⁾однак існування в справжньому значенні слова не позначає вдосконалення актуальної сутності.

⁽¹³⁴⁾**Стосовно шостого**, заперечую, що особа є первиннішою від існування, ⁽¹³⁵⁾однак твердо переконаний, ⁽¹³⁶⁾що актуальна або існуюча сутність первинна щодо супозита. // **[630 зв.]**

Розділ про індивідуацію

⁽¹⁾Індивідуація означає індивідуацію в багатьох нижчих ⁽²⁾і водночас, як наслідок, поділ [вищого роду чи виду] до будь-якої одиничної речі. ⁽³⁾Однак запитується, ⁽⁴⁾що є принципом такої індивідуації, ⁽⁵⁾наприклад, [стосовно] певної людини, ⁽⁶⁾скажімо, Івана, ⁽⁷⁾який є певною людиною, а не всіма іншими. ⁽⁸⁾Гут слід зауважити, ⁽⁹⁾що принцип може бути подвійним: ⁽¹⁰⁾один зовнішній, тобто дієвий і цільовий, ⁽¹¹⁾а інший внутрішній, або формальний. ⁽¹²⁾Відповідно, коли в цьому місці метафізики запитують, ⁽¹³⁾що ж є принципом індивідуації, ⁽¹⁴⁾то найбільше вони мають на увазі формальний принцип, ⁽¹⁵⁾відповідно до якого, [якась] одна річ має те, ⁽¹⁶⁾що є цією, а не тією чи іншою [річчю].

⁽¹⁷⁾Філософи розходяться у поглядах стосовно цього предмета: ⁽¹⁸⁾одні твердять, що цей принцип

istud esse numerum, ⁽¹⁹⁾ nempe negationem tum divisionis a se ipso, ⁽²⁰⁾ tum identitatis cum alio; ⁽²¹⁾ alii peculiare accidentum concursum, ⁽²²⁾ alii quantitatem terminatam, ⁽²³⁾ alii materiam signatam, ⁽²⁴⁾ alii denique existentiam ipsam. ⁽²⁵⁾ Verum licet nonnulla ex iis vel ad [in]dividuatinem praesupponantur, ⁽²⁶⁾ vel individuationis vestigia quaedam sint, ⁽²⁷⁾ nullum tamen ex iis verum et essentiale est individuationis principium. ⁽²⁸⁾ Itaque juxta dicta in logica ⁽²⁹⁾ probabilius est formale principium individuationis in una quaque re ⁽³⁰⁾ esse differentiam quamdam positivam et primo incommunicabilem, // [631] ⁽³¹⁾ quae adjuncta speciei per se constituit individuum sive substantiale sive accidentale, ⁽³²⁾ unde differentia illa individualis in substantiis substantialis, ⁽³³⁾ in accidentibus accidentalis. ⁽³⁴⁾ Utrobique vero intrinseca et essentialis, ⁽³⁵⁾ non quidem speciei cui accidit, ⁽³⁶⁾ sed individuo, quod constituit, ⁽³⁷⁾ praeceditque ejusmodi numericas; ⁽³⁸⁾ seu individualis differentia non est aliud accidentarium discrimen, ⁽³⁹⁾ quod inter individua requiri solet, ⁽⁴⁰⁾ quod vero individuum illud sit vera et reals differentia.

⁽⁴¹⁾ **Probatur**, quia ea, quae vere positive et realiter inter se differunt, ⁽⁴²⁾ non necessario per veram et realem differentiam distinguuntur ⁽⁴³⁾ atque individua non modo materialia, ⁽⁴⁴⁾ verum etiam spiritualia ⁽⁴⁵⁾ vere, positive et realiter inter se differunt, ⁽⁴⁶⁾ etiam seclusis aliis accidentibus, ⁽⁴⁷⁾ ergo non necesario per veram, positivam et realem differentiam, ⁽⁴⁸⁾ quae non potest esse alia, quam numerica, ⁽⁴⁹⁾ cumque illa seclusis aliis accidentibus semper remaneat et aliquo modo essentialem, ⁽⁵⁰⁾ praesertim cum ex ipsa differentia et natura specifica unum per se constituatur. ⁽⁵¹⁾ Joannes nam non tantum quatenus homo, ⁽⁵²⁾ sed etiam quatenus talis homo est quod unum per se in genere substantiae, ⁽⁵³⁾ quod non esset, ⁽⁵⁴⁾ si differentia numerica, ⁽⁵⁵⁾ quae speciei advenit, ⁽⁵⁶⁾ non esset ejusdem generis cum natura specifica, cui advenit, ⁽⁵⁷⁾ ac proinde in substantiis non esset substantialis, ⁽⁵⁸⁾ sed accidentalis aliquod.

⁽⁵⁹⁾ Ex dictis **colligitur primo:** ⁽⁶⁰⁾ Principium individuationis dici posse haecceitatem, ⁽⁶¹⁾ quae virtualiter ab essentia rei singularis distinguitur, ⁽⁶²⁾ nam sicut dantur in quolibet individuo aliqua, ⁽⁶³⁾ in quibus cum aliis convenit, ⁽⁶⁴⁾ ita dicitur dari quod rei soli sit proprium. // [631v]

⁽⁶⁵⁾ **Colligitur secundo,** ⁽⁶⁶⁾ quod res qualibet sit individua et singularis se ipsâ seu per suam entitatem. ⁽⁶⁷⁾ **Ratio,** quia in assignando

є числом, ⁽¹⁹⁾ тобто запереченням як поділу в собі самому, ⁽²⁰⁾ так й ідентичності з іншим, ⁽²¹⁾ інші ж – особливим збігом акцидентів, ⁽²²⁾ інші – визначеною кількістю, ⁽²³⁾ інші – означеною матерією, ⁽²⁴⁾ а інші, врешті, – самим існуванням. ⁽²⁵⁾ Хоча деякі з них або передпокладаються індивідуації, ⁽²⁶⁾ або є деякими слідами індивідуації, ⁽²⁷⁾ однак жоден з них не є істинно і сутнісно принципом індивідуації. ⁽²⁸⁾ Отже, відповідно до того, що було сказано в [курсі] логіки, ⁽²⁹⁾ найімовірніше, що формальним принципом індивідуації у будь-якій речі ⁽³⁰⁾ є певна позитивна відмінність і перш за все непередавана, // [631] ⁽³¹⁾ яка, додана до виду, сама по собі утворює індивід: чи то субстанційний, чи акцидентальний, ⁽³²⁾ тому та індивідуальна відмінність є субстанційною в субстанціях ⁽³³⁾ і акцидентальною в акцидентах. ⁽³⁴⁾ І все ж [є] водночас внутрішньою і сутнісною, ⁽³⁵⁾ не стосовно виду, до якого додається, ⁽³⁶⁾ але стосовно індивіда, якого конститує, ⁽³⁷⁾ і так само вона передує числовим [відмінностям], ⁽³⁸⁾ тобто індивідуальна відмінність не є іншим розрізником акцидентальних, ⁽³⁹⁾ що зазвичай виявляється між індивідами, ⁽⁴⁰⁾ натомість індивід є істинною і реальною відмінністю.

⁽⁴¹⁾ **Доведення:** Ті, що відрізняються одне від одного істинно і реально, ⁽⁴²⁾ не відрізняються конче через істинну і реальну відмінність, ⁽⁴³⁾ так само індивіди не лише матеріальні, ⁽⁴⁴⁾ але також і духовні, ⁽⁴⁵⁾ одне від одного відрізняються істинно, позитивно і реально, ⁽⁴⁶⁾ також у інших відокремлених акцидентах, ⁽⁴⁷⁾ отже, вони відрізняються не конче через істинну, позитивну і реальну відмінність, ⁽⁴⁸⁾ яка не може бути іншою, ніж числова, ⁽⁴⁹⁾ і при цьому завжди залишається відокремленою від інших акцидентів і певним чином сутнісною, ⁽⁵⁰⁾ особливо коли з самої відмінності й видової природи утворюється єдине саме по собі. ⁽⁵¹⁾ Адже Іван не лише як людина, ⁽⁵²⁾ але ще й як оця людина, є чимось єдиним самим по собі у роді субстанції, ⁽⁵³⁾ чого б не було, ⁽⁵⁴⁾ якби числова відмінність, ⁽⁵⁵⁾ яка додається до виду, ⁽⁵⁶⁾ не була б того самого роду, що й видова природа, до якої вона додається, ⁽⁵⁷⁾ і тому в субстанціях вона не була б субстанційною, ⁽⁵⁸⁾ але чимось акцидентальним.

⁽⁵⁹⁾ Зі сказаного випливає **висновок перший:** ⁽⁶⁰⁾ Принцип індивідуації може називатися оцейністю, ⁽⁶¹⁾ яка віртуально різниться від сутності одичної речі, ⁽⁶²⁾ адже як існує в якомусь індивіді дещо, ⁽⁶³⁾ в чому [він] з іншими [індивідами] збігається, ⁽⁶⁴⁾ так говорить, що існує щось, що властиве лише [цій] речі. // [631 зв.]

⁽⁶⁵⁾ **Висновок другий:** ⁽⁶⁶⁾ Будь-яка річ є індивідуальною сама по собі або завдяки своїй сутності. ⁽⁶⁷⁾ **Доказ:** оскільки при зазначеному принципові

principio individuationis tandem sistendum est in aliquo, ⁽⁶⁸⁾quod se ipso individuetur, ⁽⁶⁹⁾nec detur processus in infinitum. ⁽⁷⁰⁾Non est autem ratio, ⁽⁷¹⁾cur haec potius entitas, ⁽⁷²⁾quam illa, se ipsa individuetur.

⁽⁷³⁾**Colligitur tertio** principium individuationis non esse ipsam existentiam, ⁽⁷⁴⁾quia prius est intelligere rem esse singularem, ⁽⁷⁵⁾quam esse existentem, ⁽⁷⁶⁾nam per existentiam solum intelligitur res esse extra suas causas, ⁽⁷⁷⁾per differentiam vero individualem intelligitur constitui incommunicabilis.

⁽⁷⁸⁾**Colligitur quarto,** ⁽⁷⁹⁾quod substantia, ⁽⁸⁰⁾quoad nos dici potest, ⁽⁸¹⁾sumitur suam individuationem per accidentia vel effectus.

⁽⁸²⁾**Ratio est,** quia substantiam nos non intuemur immediate, ⁽⁸³⁾sed eam cognoscamus et distinguamus per connotata.

Sectio de subsistentia

⁽¹⁾Supponitur in primis subsistentiam naturae conferri ad hoc, ⁽²⁾ut illi det ultimum complementum in ratione existendi ac determinat illam ad existendum in se et per se, ⁽³⁾ita ut natura affecta subsistentia actualisationis ⁽⁴⁾excludat dependentiam et unionem actualem cum aliquo sustentante, ⁽⁵⁾constituaturque incommunicabilis, ⁽⁶⁾ita ut ne quidem de absoluta Dei potentia potest communicari alteri supposito, ⁽⁷⁾quae omnia naturae substantiali non conveniunt sine subsistentia, ⁽⁸⁾quamvis nam natura substantialis ex natura sua determinate postulet talem modum existendi per se // [632] ⁽⁹⁾cum eoque naturalem habet connexionem, ⁽¹⁰⁾in sua tamen essentia illum non includit, ⁽¹¹⁾quin etiam potest alio de absoluta Dei potentia carere ⁽¹²⁾et alio opposito afferi. ⁽¹³⁾Suppositum porro dicitur substantia per se existens, ⁽¹⁴⁾alteri incommunicabilis per realem unionem ⁽¹⁵⁾includitque tum naturam seu essentiam tum subsistentiam. ⁽¹⁶⁾Et si quidem natura subsistens sit rationalis, ⁽¹⁷⁾tale suppositum dicitur persona ⁽¹⁸⁾et illius subsistentia personalitas. ⁽¹⁹⁾Ni vero natura sit rationis expresse, ⁽²⁰⁾dicitur simpliciter suppositum ⁽²¹⁾eiusque subsistentia suppositalitas aut simpliciter subsistentia. ⁽²²⁾Unde patet latius patere suppositum, quam personam, ⁽²³⁾et subsistentiam, quam personalitatem. ⁽²⁴⁾Hypostasis vero idem valet, quod suppositum. ⁽²⁵⁾Jam hic circa subsistentiam controversatur, ⁽²⁶⁾an natura subsistenti superaddat aliquid positivum ab ea distinctum, nec ne.

індивідуації, [сущість] перебуває в чомусь, ⁽⁶⁸⁾що саме по собі індивідуалізується, ⁽⁶⁹⁾і немає руху в нескінченність. ⁽⁷⁰⁾Але не в тому підстава, ⁽⁷¹⁾чому радше ця сущість, ⁽⁷²⁾а не та інша, індивідуалізується.

⁽⁷³⁾**Висновок третій:** Принцип індивідуації не є самим існуванням, ⁽⁷⁴⁾бо зрозуміло, що для речі є первиннішим бути одиничною, ⁽⁷⁵⁾ніж існуючою, ⁽⁷⁶⁾адже через існування розуміють, що річ є поза своїми причинами, ⁽⁷⁷⁾а через індивідуальну відмінність, розуміють, що [вона] стає непередаваною.

⁽⁷⁸⁾**Висновок четвертий:** ⁽⁷⁹⁾Субстанція, ⁽⁸⁰⁾на нашу думку, ⁽⁸¹⁾виявляє свою індивідуацію через акциденти або наслідки. ⁽⁸²⁾**Доказ в тому,** що субстанцію ми не розглядаємо безпосередньо, ⁽⁸³⁾але пізнаємо і розрізняємо через конотати.

Розділ про субсистенцію

⁽¹⁾Береться до уваги, по-перше, що субсистенція природи зводиться до того, ⁽²⁾що дає її [= природі] останнє доповнення стосовно існування і визначає її щодо існування в собі й самого по собі, ⁽³⁾так що природа, коли піддається субсистенції актуалізування, ⁽⁴⁾виключає залежність і актуальну єдність з будь-чим, від чого б залежала, ⁽⁵⁾і є непередаваною щодо складників, ⁽⁶⁾так, що навіть завдяки абсолютній Божій могутності не може передаватися іншому супозиту; ⁽⁷⁾котрі усі [= ці супозити] без субсистенції не відповідають субстанціальній природі, ⁽⁸⁾бо хай би як визначено субстанціальна природа за своєю природою не постулювала той спосіб існування самого по собі, // [632] ⁽⁹⁾з яким має природне поєднання, ⁽¹⁰⁾але у свою сутність [вона] його не включає, ⁽¹¹⁾щоб також [супозит] міг, завдяки абсолютній Божій могутності, без дечого обходитися ⁽¹²⁾й виразити інше протилежне. ⁽¹³⁾У свою чергу, супозитом називається субстанція, що існує сама по собі, ⁽¹⁴⁾не передається іншій через реальне об'єднання ⁽¹⁵⁾і включає як природу або сутність, так і субсистенцію. ⁽¹⁶⁾І якщо субсistentна природа є розумною, ⁽¹⁷⁾то такий супозит називається особою, ⁽¹⁸⁾а його субсистенція – особовістю. ⁽¹⁹⁾Якщо ж природа не є розумною виразно, ⁽²⁰⁾то називається просто супозитом, ⁽²¹⁾а його субсистенція – супозитальністю чи просто субсистенцією. ⁽²²⁾З цього очевидно, що супозит охоплює [щось] ширше, ніж особа, ⁽²³⁾і субсистенція – [щось ширше], ніж особовість. ⁽²⁴⁾Натомість іпостась означає те саме, що й супозит. ⁽²⁵⁾Тепер-ось піде дискусія стосовно субсистенції: ⁽²⁶⁾додає субсistentна природа щось позитивне, розрізнене з нею, чи ні?

⁽²⁷⁾Pro resolutione prima sententia thomistarum ponitur asserens ⁽²⁸⁾suppositum esse modum quemdam substantialem naturae advenientem, ⁽²⁹⁾quo ipsa redditur independens a quocunque alio et incommunicabilis.

⁽³⁰⁾Scoti vero sententia est suppositum esse quod negativum, ⁽³¹⁾namque quod nec est in alio, ⁽³²⁾nec potest esse in alio.

⁽³³⁾Sed pro sententia thomistarum sit **ratio prima:** ⁽³⁴⁾Si subsistentia esset solum quod negativum, ⁽³⁵⁾sequeretur, quod humanitas Christi assumpta a Verbo ita esset perfecta substantia et completa omni ex parte, ⁽³⁶⁾sicut persona Petri et Pauli. ⁽³⁷⁾Quod probatur, ⁽³⁸⁾quia nihil illi positum adesse, ⁽³⁹⁾negatio autem non pertinet ad complementum substantiae. ⁽⁴⁰⁾Insuper sequitur, ⁽⁴¹⁾quod non potest fieri unio substantialis inter ipsam et personam Verbi, ⁽⁴²⁾quia Verbum est omni ex parte substantia completa; ⁽⁴³⁾ex duabus autem substantiis completis non potest fieri una substantia per se // [632v] propter illud axioma: ⁽⁴⁴⁾ex duobus in actu perfecto et completo non potest fieri unum per se; ⁽⁴⁵⁾at Christus est una persona per se, ⁽⁴⁶⁾ergo subsistentia non est solum negatio.

⁽⁴⁷⁾**Secunda ratio:** Cum dicunt Patres personam Verbi supplere personalitatem creatam ⁽⁴⁸⁾et Verbum assumpsisse naturam, non personam, ⁽⁴⁹⁾non dicunt suppletisse nihil, ⁽⁵⁰⁾ergo personalitas importat quid positivum.

⁽⁵¹⁾**Tertia ratio:** Principium operationum debet esse quid positivum; ⁽⁵²⁾sed suppositum esse principium operationum. ⁽⁵³⁾Major patet, negatio nam non est operativa; ⁽⁵⁴⁾minor habetur ex illo comuni axioma: ⁽⁵⁵⁾actiones sunt suppositorum.

⁽⁵⁶⁾**Quarta ratio:** Omnis negatio supponit affirmationem, ⁽⁵⁷⁾in qua debet fundari, ⁽⁵⁸⁾ergo licet ad rationem suppositi consequitur negatio, ⁽⁵⁹⁾attamen illa negatio debet fundari in aliquo positivo.

⁽⁶⁰⁾**Quinta:** Ex negatione et positivo non fit unum per se; ⁽⁶¹⁾sed ex natura singulari et supposito fit unum per se; ⁽⁶²⁾ergo suppositum non est aliquo negatio. ⁽⁶³⁾Deinde quod acciditur supra secundas substantias easque facit esse primas, ⁽⁶⁴⁾est quod reale positivum, ⁽⁶⁵⁾sed id facit suppositum, ⁽⁶⁶⁾ergo est quod positivum.

⁽⁶⁷⁾**Sexta:** Si natura humana dimitteretur a Verbo, ⁽⁶⁸⁾vel esset eadem substantia realiter et positive, ⁽⁶⁹⁾at quae erat in Verbo, ⁽⁷⁰⁾vel non. ⁽⁷¹⁾Si non, ⁽⁷²⁾hoc provenit ex eo, ⁽⁷³⁾quod

⁽²⁷⁾Для розв'язання береться перше твердження томістів, яке проголошує: ⁽²⁸⁾супозит є якимсь субстанційним модусом, що додається до природи, ⁽²⁹⁾в якому сама [природа] виражається як незалежна від будь-чого іншого і непередавана.

⁽³⁰⁾Натомість твердження Скота полягає в тому, що супозит є чимось негативним, ⁽³¹⁾тобто чимось, що не є в іншому, ⁽³²⁾і не може бути в іншому.

⁽³³⁾Проте на користь позиції томістів служить **перший доказ:** ⁽³⁴⁾Якби субсистенція була лише чимось негативним, ⁽³⁵⁾з того випливало би, що людськість Христа, прийнята від Слова, була б такою ж досконалою і повною в усіх відношеннях субстанцією, ⁽³⁶⁾як особа Петра і Павла. ⁽³⁷⁾Це доводиться, ⁽³⁸⁾оскільки ніщо позитивне до неї не додається, ⁽³⁹⁾заперечення ж не має відношення до додатка субстанції. ⁽⁴⁰⁾Далі впливає, ⁽⁴¹⁾що може виникнути субстанційне об'єднання між нею самою і особою Слова, ⁽⁴²⁾оскільки Слово є в усіх відношеннях повною субстанцією; ⁽⁴³⁾а з двох повних субстанцій не може виникнути одна субстанція сама по собі, // [632 зв.] відповідно до такої аксіоми: ⁽⁴⁴⁾з двох в досконалому і повному акті не може виникнути одне саме по собі; ⁽⁴⁵⁾а Христос – це одна особа сама по собі, ⁽⁴⁶⁾отже, субсистенція не є просто запереченням.

⁽⁴⁷⁾**Другий доказ:** Коли кажуть Отці [Церкви], що особа Слова наповнює створену особовість ⁽⁴⁸⁾і Слово прийняло природу, а не особу, ⁽⁴⁹⁾не кажуть, що воно наповнює ніщо, ⁽⁵⁰⁾отже, особовість вносить щось позитивне.

⁽⁵¹⁾**Третій доказ:** Принцип дій має бути чимось позитивним; ⁽⁵²⁾а супозит є принципом дій. ⁽⁵³⁾Більший [засновок] очевидний, бо заперечення не визначає дію, ⁽⁵⁴⁾менший [засновок] береться з такої загальної аксіоми: ⁽⁵⁵⁾дії належать супозитам загальної аксіоми. ⁽⁵⁵⁾дії належать супозитам.

⁽⁵⁶⁾**Четвертий доказ:** Кожне заперечення передбачає ствердження, ⁽⁵⁷⁾на основі якого ґрунтується, ⁽⁵⁸⁾отже, хоча заперечення береться як підстава супозиту, ⁽⁵⁹⁾однак це заперечення має ґрунтуватися на чомусь позитивному.

⁽⁶⁰⁾**П'ятий [доказ]:** Із заперечення і позитивного не виникне єдиного самого по собі; ⁽⁶¹⁾але з одичної природи і супозита виникне єдине саме по собі; ⁽⁶²⁾отже, супозит не є певним запереченням. ⁽⁶³⁾Далі, те, що сягає других субстанцій і перетворює їх на перші, ⁽⁶⁴⁾є чимось позитивним, ⁽⁶⁵⁾але це робить супозит, ⁽⁶⁶⁾отже, він є чимось позитивним.

⁽⁶⁷⁾**Шостий [доказ]:** Якби людська природа походила від Слова, ⁽⁶⁸⁾то або була б реально і позитивно тією ж субстанцією, ⁽⁶⁹⁾що була в Слові, ⁽⁷⁰⁾або ні. ⁽⁷¹⁾Якщо ні, ⁽⁷²⁾то це походило б від того,

aliquid positivum ipsi adveniat; ⁽⁷⁴⁾sed nihil ipsi advenit nisi suppositum; ⁽⁷⁵⁾ergo suppositum est quod positivum. ⁽⁷⁶⁾Si est eadem, ⁽⁷⁷⁾ergo sicut dimissa a Verbo est vere persona creata, ⁽⁷⁸⁾ita et in Verbo erit vere persona creata, ⁽⁷⁹⁾sicque erunt duae personae in Verbo, ⁽⁸⁰⁾quod est haereticum.

⁽⁸¹⁾**Septima:** Quod dicit simpliciter perfectionem ex sua principali ratione, // **[633]** ⁽⁸²⁾illud est positivum, ⁽⁸³⁾nam nulla negatio importat perfectionem ex sua propria et principali ratione, ⁽⁸⁴⁾ergo est quid positivum. ⁽⁸⁵⁾**Major patet, minor probatur,** ⁽⁸⁶⁾quod aliquid per se subsistit ⁽⁸⁷⁾et sit independens ab alio ⁽⁸⁸⁾et alia subsistant in ipso importat perfectionem; ⁽⁸⁹⁾sed hoc habet suppositum ex propria sua ratione; ⁽⁹⁰⁾ergo ex sua propria et intrinseca ratione est quod positivum.

⁽⁹¹⁾Incontrarium vero pro parte Scoti rationes adferuntur, ⁽⁹²⁾pro quarum intellectionem advertendum est suppositum, ⁽⁹³⁾secundum illos, non esse quid positivum, ⁽⁹⁴⁾esse tamen aliquid reale, ⁽⁹⁵⁾nempe duplicem negationem, ⁽⁹⁶⁾quae sit in ipsa natura ante opus intellectus, ⁽⁹⁷⁾sicut privatio physica non dicitur quid positivum, ⁽⁹⁸⁾vere tamen quid reale, ⁽⁹⁹⁾quia cessante operatione intellectus ⁽¹⁰⁰⁾non desinit esse in materia.

⁽¹⁰¹⁾Itraque haec sententia **probatur primo** ⁽¹⁰²⁾vel illud positivum, ⁽¹⁰³⁾quod persona addit supra naturam, ⁽¹⁰⁴⁾est accidens, vel substantia. ⁽¹⁰⁵⁾Non primum, ut patet, ⁽¹⁰⁶⁾et non etiam secundum, ⁽¹⁰⁷⁾quia non potest esse ipsa materia, nec forma, nec compositum; ⁽¹⁰⁸⁾ergo non potest esse quid positivum.

⁽¹⁰⁹⁾**Probatur secundo,** si persona adderet quid positivum supra naturam, ⁽¹¹⁰⁾sequeretur naturam humanam in Verbo carere aliquo positivo, ⁽¹¹¹⁾tum enim eam admitti non posse, ⁽¹¹²⁾nisi in ea statim nova entitas inciperet, ⁽¹¹³⁾sequeretur etiam, ⁽¹¹⁴⁾ut produci posset natura humana non in aliquo supposito, ⁽¹¹⁵⁾scilicet si produceretur sine illa entitate et non in alieno supposito.

⁽¹¹⁶⁾**Probatur tertio:** Quod spoliatur aliquo positivo sibi connaturali, ⁽¹¹⁷⁾in illo statu spoliationis est violenter, ⁽¹¹⁸⁾ergo si suppositum sit quod positivum, ⁽¹¹⁹⁾cum proprie spoliatur natura humana in Christo, ⁽¹²⁰⁾semper in Christo erit violenter ⁽¹²¹⁾et sic Christus esset unum per violentiam.

⁽⁷³⁾що у ньому [= Слові] виникає щось позитивне; ⁽⁷⁴⁾але у ньому не виникає [додатково] нічого іншого, крім супозиту; ⁽⁷⁵⁾отже, супозит є чимось позитивним. ⁽⁷⁶⁾Якщо тією ж, ⁽⁷⁷⁾то, позаяк сотворена особа справді випливає зі Слова, ⁽⁷⁸⁾відтак і у Слові справді буде створена особа, ⁽⁷⁹⁾і, таким чином, будуть дві особи в Слові, ⁽⁸⁰⁾що єретично.

⁽⁸¹⁾**Сьомий [доказ]:** Те, що просто називається досконалістю за своєю основною підставою, // **[633]** ⁽⁸²⁾є позитивним, ⁽⁸³⁾бо від своєї власної й основної підстави жодне заперечення досконалості не вносить; ⁽⁸⁴⁾отже, [субсистенція] є чимось позитивним. ⁽⁸⁵⁾**Більший [засновок] очевидний, доводжу менший:** ⁽⁸⁶⁾бо якби щось субсистувало саме по собі ⁽⁸⁷⁾то, [одночасно], і воно би було незалежним від іншого, ⁽⁸⁸⁾й інші, що субсистують у ньому, [яким він] вносить досконалість; ⁽⁸⁹⁾а воно має супозит зі своєї власної підстави; ⁽⁹⁰⁾отже, зі своєї власної і внутрішньої підстави є чимось позитивним.

⁽⁹¹⁾Однак на противагу цьому з боку Скота наводяться докази, ⁽⁹²⁾зادля розуміння яких слід зауважити, що супозит, ⁽⁹³⁾згідно з ними, не є чимось позитивним, ⁽⁹⁴⁾але – чимось реальним, ⁽⁹⁵⁾тобто – подвійним запереченням, ⁽⁹⁶⁾оскільки в самій природі передусє ді інтелекту, ⁽⁹⁷⁾подібно до того, як про фізичне позбавлення не кажемо, що воно є чимось позитивним, ⁽⁹⁸⁾але – чимось реальним, ⁽⁹⁹⁾адже, з припиненням дії інтелекту, ⁽¹⁰⁰⁾воно не припиняє бути в матерії.

⁽¹⁰¹⁾Отже, **перше доведення** цієї позиції: ⁽¹⁰²⁾Те позитивне, ⁽¹⁰³⁾що особа додає до природи, ⁽¹⁰⁴⁾є або акцидентом, або субстанцією. ⁽¹⁰⁵⁾Не перше, що очевидно, ⁽¹⁰⁶⁾і також не друге, ⁽¹⁰⁷⁾бо [те, що додає особа,] не може бути ані самою матерією, ані формою, ані композитом; ⁽¹⁰⁸⁾отже, не може бути чимось позитивним.

⁽¹⁰⁹⁾**Друге доведення:** Якби особа додавала щось позитивне понад природу, ⁽¹¹⁰⁾впливало б, що людська природа у Слові була не мала би чогось позитивного, ⁽¹¹¹⁾однак тоді Воно її [= природу] не могло би прийняти, ⁽¹¹²⁾якщо б у ній зразу ж не започаткувалася нова сутність, ⁽¹¹³⁾впливало б також, ⁽¹¹⁴⁾що людська природа може утворитися не в якомусь супозиті, ⁽¹¹⁵⁾тобто так, ніби вона утворювалася без тієї сутності й не в іншому супозиті.

⁽¹¹⁶⁾**Третє доведення:** те, що позбавляється чогось позитивного, співприродного собі, ⁽¹¹⁷⁾в цьому стані позбавлення перебуває присилуваням, ⁽¹¹⁸⁾отже, якщо би супозит був чимось позитивним, ⁽¹¹⁹⁾то й людська природа в Христі, зазнавши, власне, позбавлення, ⁽¹²⁰⁾завжди у Христі перебувала б [лише] через насильство, ⁽¹²¹⁾і тоді Христос був би єдиним [лише] через насильство.

⁽¹²²⁾**Probatur quarto:** Si suppositum est quod positivum, ⁽¹²³⁾cum sit complementum naturae, ⁽¹²⁴⁾sequeretur, quod humanitas Christi esset incompleta // [633v] et imperfecta, ⁽¹²⁵⁾quod videtur inconveniens, ⁽¹²⁶⁾alioqui Christus non esset completus et perfectus homo.

⁽¹²⁷⁾**Probatur quinto:** Incommunicabilitas et independentia non sunt quod positivum, ⁽¹²⁸⁾sed suppositum nihil est aliud, ⁽¹²⁹⁾quam quaedam incommunicabilitas et independentia unius individuae naturae ab alia individua natura, ⁽¹³⁰⁾ergo est quid negativum.

⁽¹³¹⁾**Probatur sexto:** Actus positivus adveniens actu positivo ⁽¹³²⁾facit cum eo compositum per accidens; ⁽¹³³⁾sed, secundum adversarios, ⁽¹³⁴⁾suppositum est actus positivus advenitque naturae jam actuali; ⁽¹³⁵⁾ergo ex ipso et natura fieret esse seu compositum per accidens.

⁽¹³⁶⁾**Probatur septimo:** Si suppositum esset quod positivum, ⁽¹³⁷⁾esset separabile a natura singulari, ⁽¹³⁸⁾et ideo posset natura manere singularis, ⁽¹³⁹⁾tamen impersonata; ⁽¹⁴⁰⁾sed hoc est impossibile, ⁽¹⁴¹⁾ergo et prius.

⁽¹⁴²⁾**Probatur ultimo:** Illud, quo circumscripto aliquid, ut tale, ⁽¹⁴³⁾non est de ratione illius; ⁽¹⁴⁴⁾sed circumscripto omni positivo a natura singulari natura singularis est persona seu suppositum; ⁽¹⁴⁵⁾ergo persona et suppositum non est quid positivum. ⁽¹⁴⁶⁾Minor probatur ex definitione Boetii, ⁽¹⁴⁷⁾definit nam Boetius personam intellectualis naturae individuum substantiam.

⁽¹⁴⁸⁾Solvuntur hae omnes rationes a Thomistas.

⁽¹⁴⁹⁾**Ad primam** nam concedunt suppositum non esse accidens, nec materiam, ⁽¹⁵⁰⁾nec formam, nec compositam naturam ex utraque, ⁽¹⁵¹⁾sed esse modum substantialem compositi, ⁽¹⁵²⁾quo totum ipsum compositum dicitur esse per se incommunicabilis et independenter.

⁽¹⁵³⁾**Ad secundam** concedunt naturam humanam assumptam a Verbo Divino deesse aliquem modum realem; ⁽¹⁵⁴⁾concedunt quoque naturam humanam non // [634] posse dimitti a Verbo, ⁽¹⁵⁵⁾quin statim nonnus ille modus in ea incipiat, ⁽¹⁵⁶⁾et ita non posse produci, ⁽¹⁵⁷⁾nisi aut in alieno aut in proprio supposito, ⁽¹⁵⁸⁾quia eo ipso, quod est in alieno, debet esse in proprio. ⁽¹⁵⁹⁾Dum vero infertur fieri posse, ⁽¹⁶⁰⁾ut natura produci possit non in aliquo supposito – hoc negatur aliqui. ⁽¹⁶¹⁾Alii tamen dicunt nullum esse inconveniens admittere, ⁽¹⁶²⁾quod

⁽¹²²⁾**Четверте доведення:** Якщо супозит є чимось позитивним, ⁽¹²³⁾то, якби він був додатком до природи, впливало б, ⁽¹²⁴⁾що людськість Христа була б неповною // [633 зв.] і недосконалою, ⁽¹²⁵⁾що видається неприйнятним, ⁽¹²⁶⁾інакше Христос не був би завершеною і досконалою людиною.

⁽¹²⁷⁾**П'яте доведення:** Непередаваність і незалежність не є чимось позитивним; ⁽¹²⁸⁾а супозит не нічим іншим, ⁽¹²⁹⁾як певною непередаваністю і незалежністю однієї індивідуальної природи від іншої індивідуальної природи, ⁽¹³⁰⁾отже, є чимось негативним.

⁽¹³¹⁾**Доведення шосте:** Позитивний акт, що додається до позитивного акту, ⁽¹³²⁾утворює з ним акцидентальний композит; ⁽¹³³⁾а, згідно із супротивниками, супозит є позитивним актом ⁽¹³⁴⁾і додається до актуальної вже природи; ⁽¹³⁵⁾отже, з нього самого і природи буде утворене акцидентальне буття чи акцидентальний композит.

⁽¹³⁶⁾**Доведення сьоме:** Якби супозит був чимось позитивним, ⁽¹³⁷⁾то був би віддільним від одиначної природи, ⁽¹³⁸⁾і тоді природа могла б залишатися одиначною, ⁽¹³⁹⁾але безособовою, ⁽¹⁴⁰⁾та це неможливо, ⁽¹⁴¹⁾отже, неможливе і перше.

⁽¹⁴²⁾**Останнє доведення:** Те, за допомогою чого щось описане як таке, ⁽¹⁴³⁾не стосується його підстави; ⁽¹⁴⁴⁾а коли описане все позитивне від одиначної природи, одиначна природа є особою або супозитом; ⁽¹⁴⁵⁾отже, особа і супозит не є чимось позитивним. ⁽¹⁴⁶⁾Менший [засновок] доводиться з Боецієвого визначення, ⁽¹⁴⁷⁾адже Боецій визначає, що особа – це індивідуальна субстанція інтелектуальної природи.

⁽¹⁴⁸⁾Всі ці докази спростовують томісти.

⁽¹⁴⁹⁾**Стосовно першого [доведення]**, вони погоджуються, що супозит є не акцидентом, ⁽¹⁵⁰⁾матерією, формою чи з обох [останніх] складеною природою, ⁽¹⁵¹⁾але – субстанціальним модусом композита, ⁽¹⁵²⁾завдяки якому весь цей композит, кажуть, є саме по собі непередаваним і незалежним.

⁽¹⁵³⁾**Стосовно другого**, погоджуються, що людській природі, прийнятій від Божественного Слова, не вистачає деякого реального модуса; ⁽¹⁵⁴⁾також погоджуються, що людська природа не // [634] може бути залишеною поза Словом, ⁽¹⁵⁵⁾щоб якийсь модус зразу ж не виникнув у ній, ⁽¹⁵⁶⁾і, таким чином, вона не може бути створеною ⁽¹⁵⁷⁾інакше, як або в іншому, або у власному супозиті, ⁽¹⁵⁸⁾адже тим самим, чим є в іншому, вона мусить бути у своєму. ⁽¹⁵⁹⁾Коли ж висновують, що, ймовірно, ⁽¹⁶⁰⁾природа могла би бути створена не в якомусь супозиті, то деякі це

producatur natura aliqua singularis existens absque suo supposito, ⁽¹⁶³⁾attamen in illo statu habebit carentiam ultimi sui complementi.

⁽¹⁶⁴⁾Quod si inquiratur, a quo nam produceretur ille modus.

⁽¹⁶⁵⁾Respondent non produci efficienter, sed produci emanantive, ⁽¹⁶⁶⁾sicut relationes emanare solet ex suis fundamentis.

⁽¹⁶⁷⁾Ad tertiam distinguuntur antecedens: ⁽¹⁶⁸⁾si existens in illo statu spoliationis proprii suppositi non recompensatur per aliud saltem aequivalens – concedunt; ⁽¹⁶⁹⁾at natura humana recompensatur per multo nobilius suppositum, ⁽¹⁷⁰⁾v.g. si quis ab alio auferat nummum argenteum et pro eo reddat nummum aureum, ⁽¹⁷¹⁾nullam violentiam dicitur illi intulisse.

⁽¹⁷²⁾Ad quartam respondent: Non sequitur quod humanitas Christi sit imperfecta, ⁽¹⁷³⁾nec quod sit imperfectus homo, ⁽¹⁷⁴⁾quamvis nam non habeat proprium suppositum, ⁽¹⁷⁵⁾habet tamen suppletive et aequivalenter, quod sufficit, ⁽¹⁷⁶⁾ut sit perfecta illa humanitas et perfectus homo.

⁽¹⁷⁷⁾Ad quintam negant illam incomunicabilitatem et independentiam individuae naturae haberi per aliquid mere numerum, ⁽¹⁷⁸⁾sed per aliquid vere positivum, ⁽¹⁷⁹⁾quod dicitur suppositum. ⁽¹⁸⁰⁾Posunt tamen concedi, ⁽¹⁸¹⁾quod ad illud positivum sequatur negatio quaedam, ⁽¹⁸²⁾scilicet negatio comunicabilitatis // [634v] ⁽¹⁸³⁾et dependentiae unius individuae naturae ab alia.

⁽¹⁸⁴⁾Ad sextam concedunt majorem de actu positivo completo et ad minorem negant, ⁽¹⁸⁵⁾quod compositum sit actus completus; ⁽¹⁸⁶⁾sed ex natura et supposito coalescit completus, ⁽¹⁸⁷⁾ut autem cognoscatur, ⁽¹⁸⁸⁾quando nam actus sit completus et quando non oportet advertere, ⁽¹⁸⁹⁾an talis actus ordinatur ad aliud sive passive sive active: ⁽¹⁹⁰⁾dum nam ordinatur ad aliud passive, dicitur incompletus passive, ⁽¹⁹¹⁾tuncque se habet ad modum potentiae, ⁽¹⁹²⁾quia dicit ordinem passivum ad aliud, ⁽¹⁹³⁾at quando ordinatur active – dicitur active incompletus. ⁽¹⁹⁴⁾Suppositum ergo debet dici quod incompletum active, ⁽¹⁹⁵⁾quia complet ipsam naturam, ⁽¹⁹⁶⁾eamque reddit independentem, incomunicabilem, ⁽¹⁹⁷⁾natura vero est de se incompleta passive.

заперечують. ⁽¹⁶¹⁾Однак інші кажуть: немає нічого неприйняттого в тому, аби погодитися, ⁽¹⁶²⁾що якась одинична природа створена, щоб існувати без свого супозита, ⁽¹⁶³⁾та все ж в тому стані вона не матиме свого останнього доповнення.

⁽¹⁶⁴⁾А якщо запитати, від чого був би створений цей модус.

⁽¹⁶⁵⁾Відповідають, що він створений не дією, а еманативно, ⁽¹⁶⁶⁾оскільки відношення зазвичай еманують зі своїх засад.

⁽¹⁶⁷⁾Стосовно третього, розрізняють антецедент: ⁽¹⁶⁸⁾те, що існує в тому стані позбавленості властивого йому супозита, не компенсується через інше принаймні еквівалентно – погоджуються; ⁽¹⁶⁹⁾але людська природа компенсується через набагато шляхетніший супозит, ⁽¹⁷⁰⁾наприклад, якщо хтось від іншого одержить срібну монету і віддасть йому золоту, ⁽¹⁷¹⁾то жодного насильства, кажуть, йому не заподіє.

⁽¹⁷²⁾Стосовно четвертого, відповідають: не випливає ані те, що людськість Христа недосконала, ⁽¹⁷³⁾ані те, що Він є недосконалою людиною, ⁽¹⁷⁴⁾навіть якби [ця людськість] й не мала властивого їй супозита; ⁽¹⁷⁵⁾однак вона має [його] через доповнення і еквівалентно, чого достатньо, ⁽¹⁷⁶⁾щоб його людськість була досконалою і Він був досконалою людиною.

⁽¹⁷⁷⁾Стосовно п'ятого, заперечують, що та непередаваність і незалежність індивідуальної природи існує через якийсь просто число, ⁽¹⁷⁸⁾але [стверджують, що існує] через щось справді позитивне, ⁽¹⁷⁹⁾що називається супозитом. ⁽¹⁸⁰⁾Однак можуть погодитися, ⁽¹⁸¹⁾що для чогось позитивного потрібне якийсь заперечення, ⁽¹⁸²⁾тобто заперечення передаваності // [634 зв.] ⁽¹⁸³⁾; і залежності однієї індивідуальної природи від іншої.

⁽¹⁸⁴⁾Стосовно шостого, приймають більший [засновок] щодо повного позитивного акту і заперечують менший [про те], ⁽¹⁸⁵⁾що композит є повним актом; ⁽¹⁸⁶⁾але, [стверджують томісти,] повний [акт] утворюється з природи і супозита, ⁽¹⁸⁷⁾щоб, з іншого боку, дати пізнати, ⁽¹⁸⁸⁾коли акт дійсно є повним і коли не слід вказувати, ⁽¹⁸⁹⁾як такий акт підпорядкований іншому: пасивно чи активно, ⁽¹⁹⁰⁾бо коли він підпорядковується чомусь пасивно, називається неповним пасивно, ⁽¹⁹¹⁾і тоді відноситься до модусу потенції, ⁽¹⁹²⁾оскільки позначає позитивний порядок щодо іншого, ⁽¹⁹³⁾а коли підпорядковується активно – називається активно неповним. ⁽¹⁹⁴⁾Отже, супозит має називатися чимось активно неповним, ⁽¹⁹⁵⁾оскільки виповнює саму природу, ⁽¹⁹⁶⁾і робить її незалежною і непередаваною, ⁽¹⁹⁷⁾натомість природа сама по собі є пасивно неповною.

⁽¹⁹⁸⁾ **Ad septimam** respondent concedendo divinitus posse permanere singularem et tamen non personatam, ⁽¹⁹⁹⁾ in quo nullum reperitur inconveniens.

⁽²⁰⁰⁾ **Ad octavam** concessa major negant minorem, ⁽²⁰¹⁾ ad ejus probationem, ⁽²⁰²⁾ scilicet definitionem Boetii, ⁽²⁰³⁾ dicunt, quod illa definitione Boetii vult ibi potius ostendere distinctionem inter personam et suppositum, ⁽²⁰⁴⁾ quam rationem formalem personae, ⁽²⁰⁵⁾ et ideo agit personam esse intellectualis naturae etc. ⁽²⁰⁶⁾ Alii dicunt definitionem esse praesuppositivam, ⁽²⁰⁷⁾ quasi diceret Boetius, ⁽²⁰⁸⁾ persona supponit intellectualis naturae individuum substantiam.

⁽²⁰⁹⁾ Ex dictis itaque patet probabiliorem esse sententiam thomistarum, ⁽²¹⁰⁾ quod suppositum sit quod positivum. ⁽²¹¹⁾ Constat id ipsum ex effectu ipsius suppositi, ⁽²¹²⁾ qui est facere naturam substare incommunicabiliter et independenter ipsam ultimate terminare, ⁽²¹³⁾ ipsam demum facere sustentaculum accidentium.

⁽¹⁹⁸⁾ **Стосовно сьомого**, відповідають погоджуючись, що по Божій волі [щось] може залишитись одиничним, однак не уособленим, ⁽¹⁹⁹⁾ у чому немає жодної неприйнятності.

⁽²⁰⁰⁾ **Стосовно восьмого**, погоджуючись з більшим, заперечують менший [засновок]. ⁽²⁰¹⁾ Стосовно його доведення, ⁽²⁰²⁾ тобто визначення Боеції, ⁽²⁰³⁾ кажуть: за допомогою цього визначення Боеції хотів радше показати розрізнення між особою і супозитом, ⁽²⁰⁴⁾ як формальну підставу особи, ⁽²⁰⁵⁾ і тому каже, що особа є інтелектуальної природи тощо. ⁽²⁰⁶⁾ Інші кажуть, що визначення є передзасновокним, ⁽²⁰⁷⁾ ніби Боеції казав, ⁽²⁰⁸⁾ що особа передбачає інтелектуальну субстанцію індивідуальної природи.

⁽²⁰⁹⁾ Таким чином, зі сказаного очевидно, що ймовірнішою є думка томістів про те, ⁽²¹⁰⁾ що супозит – щось позитивне. ⁽²¹¹⁾ Це відомо з наслідку, до якого приводить сам супозит: ⁽²¹²⁾ змусити природу субсистувати непередавано й саму її незалежно до кінця обмежити ⁽²¹³⁾ та, врешті, зробити опорою акцидентів.

Переклад одержаний редакцією 23.01.2013